

Okrugli stol

Uloga organizacija civilnog društva u razvoju socijalnog/društvenog poduzetništva u Hrvatskoj

Okrugli stol pod nazivom „Uloga organizacija civilnog društva u razvoju socijalnog/društvenog poduzetništva u Hrvatskoj“ održan je u petak, 15. lipnja 2012., u Zagrebu u okviru Dana udruga 2012. Uz glavne organizatore Dana udruge, Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske, Nacionalnu zakladu za razvoj civilnoga društva i TASC0 ured u Hrvatskoj, organizacije domaćini bile su udruga Slap (Osijek) i NESsT Hrvatska (Zagreb). Cilj je okruglog stola bio je raspraviti moguće oblike podrške organizacijama civilnog društva za razvoj društvenog/socijalnog poduzetništva te potaknuti dijalog šire javnosti o poteškoćama s kojima se udruge susreću u poreznom, pravnom i računovodstvenom sustavu, na planu (ne)dostupnih financijskih instrumenata te razmotriti koja je vrsta potpore potrebna. Uvodna izlaganja održale su Sonja Vuković, predsjednica Udruge Slap, i Andreja Rosandić, voditeljica razvoja društvenog poduzetništva u NESsT-u Hrvatska. Moderator okruglog stola bio je Igor Bajok ispred Udruge za razvoj civilnog društva SMART (Rijeka). Više od šezdeset predstavnica i predstavnika organizacija civilnoga društva (OCD), tijela državne uprave i drugih organizacija nazočilo je okruglom stolu.

U uvodu svog izlaganja Sonja Vuković je istaknula kako je za raspravu na okruglom stolu posvećenom ulozi OCD u razvoju društvenog poduzetništva važno odmah naglasiti činjenicu da je društveno poduzetništvo odnosno eko-socijalna ekonomija široko postavljen koncept te da nisu samo udruge te koje bave ili bi se trebale baviti društvenim poduzetništvom. Dapače, potrebno je raspravljati i o tome da li bi se udruge uopće trebale baviti društvenim poduzetništvom, odnosno u kojoj mjeri, u usporedbi s ostalim djelatnostima koje provode radi ostvarivanja društvene svrhe ili misije zbog koje su osnovane. Odgovor je, naravno, potvrđan. Čak, štoviše, postavlja se i pitanje tko bi se bavio društvenim poduzetništvom i promicao taj koncept u Hrvatskoj kada to ne bi, kao do sada, činile udruge. S druge strane, važno je i promišljati pitanje motivacije za bavljenje društvenim poduzetništvom. Odnosno raspravljati o tome da li je društveno poduzetništvo alat koji pomaže u postizanju održivosti OCD-a ili je, ipak, nešto više od toga: novi pristup ekonomiji, nov način djelovanja, novi način otvaranja radnih mjesta, novi način upravljanja i odlučivanja, novi način razvoja, što sve zajedno zapravo i čini bit socijalne ekonomije.

U Hrvatskoj postoji više primjera dobre prakse društvenog poduzetništva ali je važno naglasiti da su svi oni danas, gotovo bez iznimke, u problemima zbog nedovoljno poticajnog i podržavajućeg okvira za razvoj društvenog poduzetništva. Stoga je nužno promišljati i iznalaziti rješenja za tri kritična područja. Prvo se odnosi na pravni, porezni i računovodstveni okvir za obavljanje gospodarskih aktivnosti OCD odnosno za djelovanje društvenih poduzeća, drugo na sustav financijskih poticaja i potpora za društveno poduzetništvo i, treće, susav podrške za društveno-poduzetničke pothvate. Socijalna ekonomija je trenutno na margini i sada je važno napraviti iskorak kako bi ona s margine ušla u središte pozornosti razvoja za što će svakako biti potrebno i razumijevanje i podrška najviših upravljačkih razina u državi kolike mogućnosti i potencijal leži u socijalnoj ekonomiji, zaključila je Vuković.

Andreja Rosandić predstavila je NESsT, međunarodnu, neprofitnu organizaciju koja razvija održiva društvena poduzeća koja rješavaju kritične društvene probleme u zemljama s tržištima u nastajanju. NESsT je od 1997. pokrenuo i ulagao u preko 100 društvenih poduzeća diljem svijeta koristeći specifičnu metodologiju s ciljem pružanja podrške razvoju snažnih i utjecajnih društvenih poduzeća od ideje do prilagodbe, odnosno od testiranja organizacijske spremnosti za pokretanje društveno-poduzetničkih pothvata preko pomoći u izradi studija izvedivosti i poslovnih planova do implementacije i razvoja društvenih poduzeća. Rosandić je ponudila i definiciju društvenih poduzeća koju koristi NESsT. Društveno poduzeće je ono poduzeće čija je poslovna djelatnost kreirana da potpomogne društvenoj svrsi na financijski održiv način. Društvena poduzeća trebala bi, u užem smislu, osiguravati pristup osnovnim, financijski prihvatljivim uslugama, poštenom zapošljavanju,

različitim tržištima, dostojanstvenom životu te, u širem smislu, pristup proizvodima koji su usmjereni na društvo i zaštitu okoliša te općim ljudskim pravima. U nastavku svog izlaganja Rosandić je naglasila značaj razlikovanja aktivnosti samofinanciranja OCD od društveno-poduzetničkih inicijativa i pothvata. Samofinanciranje je samo jedna od strategija koje OCD koriste za ostvarivanje vlastitih prihoda i unapređenje učinaka svoje misije i, u konačnici, vlastitu (prije svega) financijsku održivost. S druge strane, društveno poduzetništvo podrazumijeva namjerno planiranu poduzetničku aktivnost koja je kreirana kako bi se pronašla inovativna i održiva rješenja za društvene probleme. Konačno, Rosandić je predstavila i 4 hrvatska primjera dobre prakse, odnosno organizacije kojima je NESST pomogao u razvijanju društveno-poduzetničkih aktivnosti. To su udruga Roditelji u akciji (RODA), PRONI Trening centar, Mali Zeleni i Sunce.

Poseban doprinos okruglom stolu dala je gospođa Zdenka Kovač, predsjednica strukovnog savjeta slovenskog Foruma socijalnog poduzetništva. U uvodu svog izlaganja gospođa Kovač osvrnula se na značaj izrade i donošenja Zakona o društvenom poduzetništvu. Samo proces izrade Zakona omogućio je otvoren i sadržajan razgovor o fenomenu društvenog poduzetništva u javnosti koji je omogućio i dublje razumijevanje i prihvaćanje tog koncepta. Dodatan značaj Zakona leži u činjenici da on jasno definira pojam društvenog poduzetništva ali i dva glavna tipa društvenih poduzeća. Tip A koji je usmjeren na djelovanje za opće dobro odnosno širu društvenu dobrobit te tip B koji je usmjeren na poticanje socijalnog uključivanja, zapošljavanja i razvijanja kompetencija potrebnih za zapošljavanje isključenih društvenih pojedinaca i skupina. Uveden je i poseban registar društvenih poduzeća a od Vlade Republike Slovenije očekuje se daljnje usklađivanje drugih relevantnih propisa sa Zakonom i donošenje potrebnih podzakonskih akata. U tom procesu važnu ulogu igra krajem 2011. godine osnovan Forum socijalnog poduzetništva koji broji više d 150 članica i čija je glavna uloga daljnje poticanje i podrška razvoju društvenog poduzetništva u Sloveniji. Na kraju, gospođa Kovač je izdvojila demokratsko upravljanje i donošenje odluka u društvenim poduzećima te razvijenu suradnju između privatnog profitnog, privatnog neprofitnog i javnog sektora kao područja kojima se treba posvetiti posebna pažnja u razvoju društvenog poduzetništva.

Odgovarajući na brojna pitanja nazočnih gospođa Kovač dodatno je pojasnila pojedine aspekte razvoja društvenog poduzetništva u Sloveniji, ali i ukazala na neke od glavnih karakteristika. Važno je razumijeti da postoji jasna razlika između tzv. civilnog sektora i sektora društvenih poduzeća iako se može govoriti o tome da organizacije iz oba sektora djeluju za i doprinose općem dobru. Društvena poduzeća predstavljaju nov, specifičan oblik djelovanja i poslovanja temeljenog na vrijednostima, suradnji i demokratskom upravljanju odnosno demokratskim i inkluzivnim načinima donošenja odluka pri čemu se rezultati koje društveno poduzeće postiže prikazuju ne samo kroz financijske pokazatelje nego i pokazatelje društvenog učinka takvih poduzeća. Način raspodjele ostvarene dobiti društvenog poduzeća još je jedno važno područje koje je potrebno promišljati pri čemu treba biti otvoren prema mogućnosti da se dio dobiti raspodjeli vlasnicima odnosno članovima društvenog poduzeća. Govoreći o konkurencij između društvenih poduzeća i „klasičnih“ poduzeća na tržištu, Kovač je napomenula da naglasak treba biti stavljen na suradnju između te dvije vrste poduzeća te da se kontinuirano povećava broj primjera dobre prakse takve suradnje odnosno primjera gdje „klasična“ poduzeća pomažu društvenima u njihovu razvoju i radu. Konačno, važno je i pitanje nadzora djelovanja društvenih poduzeća, odnosno stjecanja i gubitka takvog statusa a što se vezuje upravo uz izvještavanje društvenih poduzeća o ostvarivanju društvenih ciljeva kroz tzv. društveno računovodstvo i reviziju.

U drugom dijelu okruglog stola gospođa Vesna Lendić Kasalo, načelnica Odjela za strateško planiranje, programiranje i informiranje pri Uredu za udruge Vlade Republike Hrvatske, osvrnula se na značaj činjenice da je društveno poduzetništvo imalo svoje mjesto u prvoj Nacionalnoj strategiji za stvaranje poticajnog okruženja za razvoj civilnoga društva te željnu i nastojanje Ureda da ono bude zastupljeno i u novoj Nacionalnoj strategiji bez obzira na činjenicu da je započeo proces izrade Strategije razvoja društvenog poduzetništva. Prije svega zbog važne uloge koju su odigrale i još uvijek

imaju OCD u promicanju društvenog poduzetništva u Hrvatskoj. Izmjene Zakona o udrugama i donošenje Zakona o računovodstvu neprofitnih organizacija trebale bi poslužiti za stvaranje još kvalitetnijeg zakonodavnog okvira za djelovanje kako OCD tako i za daljnji razvoj društvenog poduzetništva u Hrvatskoj, zaključila je gospođa Lendić Kasalo.

Uz Forum socijalnog poduzetništva (SEFOR) kao neformalnu zagovaračku mrežu društvenih poduzetnika te predstavnika različitih organizacija, institucija i tijela, Ranko Milić ispred udruge Zdravi grad (Split) predstavio je još dvije mreže koje za cilj imaju pružanje potpore razvoju društvenog poduzetništva, kako u Hrvatskoj, tako i u regiji. Cluster za eko-društveni razvoj (CEDRA) trebao bi kroz više regionalnih centara pružati kontinuiranu podršku pokretanju i djelovanju društvenih poduzeća u Hrvatskoj kroz pružanje usluga savjetovanja, edukacije i druge oblike podrške (izrade studija izvedivosti, investicijskih studija, poslovnih planova i slično). Istovremno, na međunarodnoj razini gradi se Mreža eko-društvene ekonomije južne i istočne Europe (ESENSEE) koja će provoditi slične aktivnosti i usluge uz poticanje umrežavanja, partnerstva i prijenosa znanja i dobrih praksi.

Ovaj okrugli stol ponudio je niz odgovora na pitanja od značaja za razvoj društvenog poduzetništva u Hrvatskoj, ali su isto tako otvorena i brojna druga zanimljiva i važna pitanja. Stoga umjesto zaključka slijedi jedno od tih pitanja kao poticaj za daljnje promišljanje društvenog poduzetništva na nekim budućim raspravama: Da li društveno poduzetništvo predstavlja koncept kojim se nastoji radikalno redefinirati ekonomske (pa i političke, društvene itd.) odnose u svijetu ili je ono pokušaj da se, u mjeri u kojoj je to moguće, isprave nedostaci postojećeg i prevladavajućeg neoliberalnog tržišnog sustava?